

درمان چندبعدی معنوی خداسو: مفاهیم و کاربرست

زکيه پاكروچ^۱، سیده سليل ضيائي^{۲*}، مسعود جان بزرگي^۳

چکیده

مقدمه و هدف: درمان چندبعدی معنوی خداسو (G-O-SMP) رویکردی نوین در روان‌درمانی با محوریت بعد معنوی است. پژوهش‌های متعدد اثربخشی آن را در اختلالات گوناگون تأیید کرده‌اند، اما تاکنون مرور جامعی که مفاهیم، کاربرست‌ها و شکاف‌های پژوهشی این رویکرد را یکپارچه بررسی کند، ارائه نشده است. هدف این مطالعه، مرور جامع مقالات و پژوهش‌های مرتبط با G-O-SMP به‌منظور توصیف مفاهیم و کاربرست‌های درمانی و شناسایی مسیرهای آینده پژوهش است.

روش: این پژوهش به‌صورت مروری جامع (روایتی) انجام شد. پایگاه‌های PubMed، Google Scholar، Science Direct و Proquest با کلیدواژه‌های مرتبط با «درمان چندبعدی معنوی»، «خداسو» و «جان‌بزرگی» جستجو شدند. مطالعات مرتبط بدون محدودیت زمانی استخراج و پس از حذف همپوشانی‌ها، مقالات به‌طور کامل بررسی شدند.

یافته‌ها: شواهد قابل‌توجهی از اثربخشی G-O-SMP در ابعاد بالینی و غیربالینی مشاهده شد. این درمان بر مفاهیم کلیدی «خداپنداشت»، «انسان دویعدی (مادی و معنوی)» و «چهار حوزه ادراکی (مبدأ، خود، هستی، معاد)» استوار است. نتایج نشان داد که این رویکرد در کاهش علائم اختلالات اضطرابی، افسردگی، PTSD، وسواس و سوءمصرف مواد مؤثر بوده و کیفیت زندگی و سلامت روانی-معنوی را بهبود می‌بخشد. مکانیسم‌های اصلی اثر شامل بازخورد توحیدی، فعال‌سازی عقل طبیعی و خودنظم‌جویی درونی است.

نتیجه‌گیری: G-O-SMP رویکردی جامع و بومی‌سازگار با تأکید بر خداپنداشت صحیح است که می‌تواند به‌عنوان درمان مکمل یا اصلی در طیف وسیعی از اختلالات روانی به کار رود. بااین‌حال، انجام پژوهش‌های بیشتر با روش‌شناسی قوی‌تر (کارآزمایی‌های تصادفی‌شده و مطالعات طولی) برای بررسی اثرات بلندمدت و مقایسه با سایر درمان‌های معنوی ضروری است.

۱. دانشجوی دکترای روانشناسی، پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد. zakiehpakrouh@gmail.com

۲. نویسنده مسئول، استادیار روانشناسی بالینی، پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد soleilziae@um.ac.ir 0000-0001-7360-7813

۳. استاد روانشناسی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران mjanbozorgi@rihu.ac.ir

مقدمه

در طول تاریخ، بشر همواره در جست‌وجوی درک عمیق‌تری از خود و ارتباط با نیرویی برتر بوده است. این نیاز فطری به معنا و آرامش درونی، زمینه‌ساز پیدایش رویکردهای درمانی با محوریت معنویت شده است (۱، ۲). در این میان، روان‌درمانی چندبعدی معنوی خداسو (G-O-SMP) به‌عنوان رویکردی یکپارچه و توحیدی مطرح شده که با نگاهی جامع‌نگر، ابعاد جسمانی، روانی، اجتماعی و معنوی انسان را به‌طور هم‌زمان در فرآیند درمان مدنظر قرار می‌دهد (۳).

مبنای انسان‌شناختی این رویکرد بر این اصل استوار است که انسان موجودی فطرتاً خداجو و خداخواه است و بسیاری از آسیب‌های روانی از غفلت یا اختلال در این بُعد فطری ناشی می‌شوند (۴، ۵). برخلاف بسیاری از نظریه‌های روان‌درمانی رایج که اصالت را به بُعد مادی یا روانی می‌دهند، در G-O-SMP بُعد معنوی به‌عنوان هسته مرکزی شخصیت و محور تعالی روانی-معنوی در نظر گرفته می‌شود (۶). این رویکرد بر مفاهیم بنیادینی چون «خداپنداشت صحیح» (God Concept) در مقابل «خداپنداره» (God Image)، «انسان دو بعدی» و «چهار حوزه ادراکی» (مبدأ، خود، هستی و معاد) تأکید دارد و هدف غایی آن نه‌فقط ایجاد تعادل روان‌شناختی، بلکه دستیابی به «تعالی روانی-معنوی» از طریق فرآیند «بازخورد توحیدی» است (۷).

G-O-SMP با رویکردی یکپارچه، ضمن بهره‌گیری از فنون روان‌شناختی مبتنی بر شواهد، از آموزه‌های اسلامی و عرفانی برای فعال‌سازی ظرفیت‌های شناختی، هیجانی و معنوی فرد استفاده می‌کند (۸). این ویژگی آن را با بافت فرهنگی و مذهبی جامعه ایرانی کاملاً سازگار ساخته است. پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که رابطه دین و معنویت با سلامت روان قوی و معنادار است و افراد مذهبی از راهبردهای مقابله‌ای مؤثرتر و حمایت اجتماعی بهتری بهره‌مند هستند (۹). با

توجه به خلأ رویکردهای رایج در پوشش جامع بُعد معنوی، G-O-SMP مدلی کارآمد ارائه می‌دهد که هم‌زمان به نشانگان بالینی و نیازهای وجودی-معنوی فرد پاسخ می‌دهد (۱۰). با وجود انبوه پژوهش‌های انجام‌شده، فقدان یک مرور جامع که مفاهیم، مبانی و کاربردهای این رویکرد را به‌طور یکپارچه بررسی کند، به‌عنوان یک شکاف پژوهشی جدی احساس می‌شود. ازاین‌رو، مطالعه حاضر با هدف مرور جامع پژوهش‌ها و منابع مرتبط با G-O-SMP به‌منظور تبیین مبانی نظری، تشریح کاربردهای بالینی و ارائه چشم‌اندازی برای تحقیقات آتی طراحی شده است.

پروتکل درمان چندبعدی معنوی یک برنامه ۶۲ جلسه‌ای در ۵ مرحله است که با هدف تحول روانی-معنوی و دستیابی به هویت معنوی طراحی شده است. در مرحله نخست، فعال‌سازی شناختی با تقویت عقل و خردورزی صورت می‌گیرد. مرحله دوم به شناخت خداپنداره و مفاهیم و حیاتی می‌پردازد. مرحله سوم بر خودپنداره و هویت معنوی تمرکز دارد. مرحله چهارم رابطه فرد با دنیا و دیگران را از طریق ذهن‌آگاهی و خداآگاهی بهبود می‌بخشد. در نهایت، مرحله پنجم با استغفار و ذکر، فرد را برای مرگ و آخرت آماده می‌کند.

شکل: نما و فعالیت های کلی درمان از ابتدا تا انتهای درمان (۱۱)

روش

پژوهش حاضر با رویکرد مرور روایتی (Narrative Review) و با هدف تبیین مفاهیم، مبانی و کاربرست‌های درمان چندبعدی معنوی خداسو انجام شد. این مطالعه از نوع مرور کتابخانه‌ای-اسنادی است که به بررسی، دسته‌بندی و یکپارچه‌سازی یافته‌های موجود پرداخته است.

منابع داده‌ها و استراتژی جستجو: برای شناسایی مقالات مرتبط، جستجو در پایگاه‌های معتبر علمی شامل PubMed، Google Scholar، Science Direct و ProQuest انجام شد. کلیدواژه‌های جستجو شامل ترکیبی از واژگان «درمان چندبعدی معنوی»، «خداسو»، «جان‌بزرگی»، «God Orient» و «ed Spiritual Multidimensional Psychotherapy» و «O-SMP» بودند. جستجو بدون اعمال محدودیت زمانی صورت گرفت تا حداکثر پوشش مطالعات انجام‌شده حاصل شود. علاوه بر مقالات، کتب مرجع تألیفی بنیان‌گذار رویکرد (دکتر مسعود جان‌بزرگی) و همچنین منابع معتبر اسلامی مرتبط با مبانی فطری خداجویی (همچون تفاسیر، متون حدیثی و کتب اخلاقی) که در متن به آن‌ها ارجاع داده‌شده بود، به‌صورت هدفمند بررسی و مفاهیم کلیدی آن‌ها استخراج گردید.

معیارهای انتخاب: معیار ورود به مطالعه، شامل تمامی مقالات علمی و کتب مرجعی بود که به‌طور مستقیم به بررسی مفاهیم نظری، اصول، فنون یا اثربخشی درمان چندبعدی معنوی خداسو پرداخته بودند. معیارهای خروج نیز شامل منابع غیرمرتبط با رویکرد خداسو یا آثاری که صرفاً به مفهوم عام معنویت اشاره داشتند، بود.

فرایند استخراج داده‌ها: پس از جستجوی اولیه، مقالات تکراری حذف شدند. سپس، عنوان و چکیده مقالات باقی‌مانده از نظر ارتباط با موضوع بررسی گردید. در مرحله بعد، متن کامل مقالات واجد شرایط و همچنین کتب مرجع انتخاب‌شده، به‌طور کامل مطالعه و اطلاعات مرتبط با مبانی نظری،

سازوکارهای اثر و کاربرست‌های بالینی استخراج و دسته‌بندی شدند. درنهایت، از مجموع منابع استخراج‌شده، ۲۲ مقاله علمی و ۸ کتاب مرجع به‌عنوان منابع اصلی وارد تحلیل شدند. با توجه به ماهیت روایتی این مرور و استفاده هم‌زمان از مقالات و کتب، مطالعه حاضر در زمره مرور روایتی قرار می‌گیرد و نه مرور سامانمند.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از مرور منابع در دو بخش اصلی مبانی نظری و کاربرست‌های بالینی دسته‌بندی و ارائه می‌شوند:

۱. مبانی نظری درمان چندبعدی معنوی خداسو

مبانی نظری این رویکرد بر چهار رکن اساسی استوار است که در ادامه به تفکیک تبیین می‌شوند:

الف) انسان‌شناسی چندبعدی: در این دیدگاه، انسان موجودی دو بعدی (مادی و معنوی) و دارای چهار حوزه ادراکی شامل «مبدأ (خدا)»، «خود»، «هستی (جهان)» و «معاد (غایت)» است. سلامت واقعی زمانی حاصل می‌شود که تمامی این ابعاد و حوزه‌ها در تعادل و هماهنگی با یکدیگر قرار گیرند. این نگاه جامع‌نگر با مدل پرما (PERMA) سلیگمن در روان‌شناسی مثبت و نیز پژوهش‌های دیویدسون در مورد تأثیر ذهن‌آگاهی بر تعادل روانی هم‌راستا است (۱۱، ۱۲).

ب) خداپنداشت در مقابل خداپنداره: یکی از تمایزات بنیادین این رویکرد، تفکیک میان «خداپنداشت» (God Con-cept) و «خداپنداره» (Image God) است. خداپنداشت، به تصور و ادراک صحیح از خداوند بر اساس منابع وحیانی و عقل طبیعی اطلاق می‌شود که منشأ الهی دارد و به واقعیت نزدیک‌تر است. در مقابل، خداپنداره، تصویری است که فرد تحت تأثیر عوامل روانی-اجتماعی (به‌ویژه روابط اولیه با والدین) از خدا در ذهن خود ساخته است. هدف درمان، جایگزینی خداپنداره‌های ناسالم با خداپنداشت توحیدی است (۷، ۱۳).

هستند. مطالعه نیکویی و جان‌بزرگی بر روی بیماران قلبی نشان داد که این رویکرد در کاهش اضطراب پس از جراحی بای پاس عروق کرونر مؤثرتر از درمان شناختی-رفتاری عمل کرده است (۲۲).

ب) اختلال استرس پس از سانحه: PTSD) پژوهش‌ها نشان داده‌اند که G-O-SMP با کمک به فرد برای یافتن معنا در تجربه‌های تروماتیک و بازسازی ارتباط معنوی، به طور مؤثری علائم PTSD را کاهش می‌دهد (۲۳، ۲۴). این رویکرد با تقویت ابعاد معنوی مقابله، به افراد آسیب‌دیده کمک می‌کند تا با رویدادهای تلخ زندگی سازگار شده و آرامش درونی پایدار را تجربه کنند.

ج) اختلال وسواس فکری-عملی: پژوهش‌های شری و جان‌بزرگی (۲۰۲۱) نشان داد که درمان گروهی چندبعدی معنوی خداسو در کاهش شدت نشانه‌های وسواس مؤثر است. این اثربخشی از طریق کاهش «چنداره‌زدایی» از فضای ادراکی و جایگزینی آن با ادراک توحیدی حاصل می‌شود (۲۵).

د) اختلالات سوءمصرف مواد: نتایج مطالعات حاکی از آن است که G-O-SMP با تقویت خودآگاهی، رشد شخصیت و ارتباط با خداوند، به کاهش تمایل به مصرف مواد و افزایش خودکنترلی در بیماران مبتلا به اختلال سوءمصرف مواد کمک می‌کند (۲۶). معنویت به عنوان یک عامل محافظتی قوی، انگیزه‌های درونی برای ترک اعتیاد را تقویت می‌نماید.

ه) اختلالات شخصیت و ارتقای کیفیت زندگی: شواهد اولیه نشان‌دهنده اثربخشی این رویکرد در کاهش علائم برخی اختلالات شخصیت (به‌ویژه اختلال شخصیت خودشیفته) از طریق افزایش خودآگاهی، اصلاح خودپنداره و بهبود روابط بین فردی است (۲۷). به‌طورکلی، G-O-SMP با افزایش حس معنا، رضایت از زندگی و ارتباط عمیق با خداوند، به ارتقای چشمگیر کیفیت زندگی و بهزیستی روانی-معنوی افراد منجر می‌شود (۲۸، ۲۹).

ج) چهار حوزه ادراکی و بازخورد توحیدی: فرآیند درمان در G-O-SMP از حوزه «مبدأ» آغاز و با اصلاح باورهای نادرست درباره خداوند صورت می‌گیرد. سپس با فعال‌سازی حوزه‌های «معاد» (هدفمندی)، «هستی» (معنابخشی به زندگی) و «خود» (فراروی از خودمحوری)، فرد به درک یقینی‌تری از جایگاه خود در نظام هستی دست می‌یابد (۷). «بازخورد توحیدی» که مبتنی بر نزدیکی همیشگی خداوند به انسان است (انفال: ۲۴)، اصلی‌ترین مکانیسمی است که این چهار حوزه را به هم متصل کرده و به فرد کمک می‌کند تا ادراک خود را از منظر الهی اصلاح کند (۱۴).

د) کرامت ذاتی و نگاه فرصت‌محور به بحران‌ها: برخلاف بسیاری از رویکردهای بالینی که بر آسیب‌شناسی تأکید دارند، G-O-SMP به کرامت ذاتی و فطرت خداجوی انسان توجه ویژه دارد. بحران‌های معنوی و وجودی در این رویکرد نه یک تهدید، بلکه فرصتی ارزشمند برای رشد و تحول عمیق روانی-معنوی تلقی می‌شوند. این دیدگاه با آرای ویکتور فرانکل در مورد نقش رنج در یافتن معنا و نیز پژوهش‌های پارگامنت و میلر در مورد کارکرد سازگاران دین در مواجهه با بحران‌ها همسو است (۱۵، ۱۶، ۱۷).

کاربردهای بالینی

مختلف اثربخشی قابل توجهی داشته است (جدول ۱). پروتکل استاندارد این درمان شامل ۶۲ جلسه در ۵ مرحله اصلی است که از فعال‌سازی شناختی آغاز و به آماده‌سازی برای مرگ و آخرت ختم می‌شود (۱۸).

الف) اختلالات اضطرابی و افسردگی: یافته‌های متعدد حاکی از اثربخشی G-O-SMP در کاهش معنادار علائم اضطراب و افسردگی است (۱۹، ۲۰، ۲۱). مکانیسم‌های اثر شامل بازخورد توحیدی (کاهش نگرانی از طریق توکل بر خدا)، ارزشمندی اعتباری (افزایش عزت‌نفس مبتنی بر کرامت الهی)، تنظیم هیجان مبتنی بر معنویت و هدفمندسازی زندگی

جدول ۱. خلاصه‌ای از اثربخشی درمان چندبعدی معنوی خداسو در اختلالات مختلف

ردیف	اثربخشی یافته‌های کلیدی	اختلال روانشناختی / حوزه بالینی	منابع
۱	کاهش معنادار علائم اضطراب؛ افزایش احساس امنیت و آرامش روانی؛ بهبود کیفیت خواب و کاهش نگرانی	اختلالات اضطرابی	(۱۹،۲۲)
۲	کاهش چشمگیر علائم افسردگی؛ تقویت امید و معنا در زندگی؛ اثرگذاری از طریق ۸ مکانیسم کلیدی (بازخورد توحیدی، ارزشمندی اعتباری، تنظیم هیجان، هدفمندی و ...)	اختلالات افسردگی	(۲۰،۲۱)
۳	کاهش مؤثر علائم؛ کمک به یافتن معنا در تجربه‌های تروماتیک؛ افزایش سازگاری روانی و دستیابی به آرامش درونی پایدار	اختلال استرس پس از سانحه (PTSD)	(۲۳،۲۴)
۴	کاهش شدت نشانه‌های وسواس؛ پنداره‌زدایی از فضای ادراکی و جایگزینی آن با ادراک توحیدی	اختلال وسواس فکری-عملی	(۲۵)
۵	کاهش تمایل به مصرف مواد؛ افزایش خودکنترلی و انگیزه برای ترک؛ تقویت انگیزه‌های درونی مبتنی بر معنویت	اختلالات سوءمصرف مواد	(۲۶)
۶	افزایش رضایت از زندگی؛ ارتقای حس آرامش و معنا؛ بهبود ارتباط با خداوند و افزایش بهزیستی روانی-معنوی	کیفیت زندگی و بهزیستی روانی	(۲۸،۲۹)

نتیجه‌گیری

درمان چندبعدی معنوی خداسو (G-O-SMP) به‌عنوان یک رویکرد روان‌درمانی جامع، یکپارچه و بومی‌سازگار، با تکیه بر مفاهیم بنیادینی چون خداپنداشت صحیح، انسان چندبعدی و چهار حوزه ادراکی، چارچوبی نوین برای تبیین سلامت و اختلالات روانی بر اساس آموزه‌های اسلامی ارائه می‌دهد. مرور نظام‌مند پژوهش‌های موجود نشان می‌دهد که این رویکرد، فراتر از کاهش نشانگان بالینی، به تحول روانی-معنوی، افزایش معنا در زندگی و ارتقای کیفیت زندگی منجر می‌شود. مکانیسم‌های اصلی اثر شامل بازخورد توحیدی، فعال‌سازی عقل طبیعی و خودنظم‌جویی درونی هستند که فرد را در مسیر تعالی و قرب الهی یاری می‌رسانند.

با وجود نتایج امیدوارکننده و انبوه شواهد از اثربخشی G-O-SMP در اختلالات گوناگون (اضطراب، افسردگی، PTSD، وسواس، سوءمصرف مواد و اختلالات شخصیت)، این حوزه پژوهشی با کاستی‌هایی نیز مواجه است. مهم‌ترین محدودیت مطالعات انجام‌شده، استفاده از نمونه‌های کوچک، روش‌های غیرتصادفی و عدم وجود گروه‌های کنترل فعال است که

تعمیم‌پذیری یافته‌ها را با چالش مواجه می‌کند. همچنین، اکثر پژوهش‌ها به بررسی اثرات کوتاه‌مدت پرداخته‌اند و اطلاعات اندکی در مورد پایداری اثرات درمانی در بلندمدت در دسترس است.

بر این اساس، چشم‌انداز پژوهش‌های آتی در این حوزه باید بر موارد زیر متمرکز شود:

۱. طراحی کارآزمایی‌های بالینی تصادفی‌شده (RCT) با گروه کنترل فعال و نمونه‌های بزرگ‌تر برای افزایش اعتبار داخلی و قابلیت تعمیم نتایج.

۲. انجام مطالعات طولی (پس‌خوراندی) برای بررسی پایداری اثرات درمانی در بازه‌های زمانی بلندمدت (۶ ماه تا ۲ سال پس از درمان).

۳. مقایسه اثربخشی G-O-SMP با سایر درمان‌های معنوی و روان‌درمانی‌های استاندارد طلایی در قالب طرح‌های کارآزمایی بالینی.

۴. بررسی سازوکارهای عصبی-زیستی و تغییرات روان‌سنجی مرتبط با این رویکرد با استفاده از روش‌های عصب‌پژوهی مدرن.

۵. آسیب‌شناسی کاربرست این رویکرد در جمعیت‌های خاص

(مانند کودکان، نوجوانان، سالمندان و اقلیت‌های مذهبی) و برای اختلالات همبود.

در نهایت، با توجه به استقبال روزافزون از رویکردهای معنوی در حوزه سلامت روان و ظرفیت بالای G-O-SMP برای تلفیق با نظام سلامت کشور، سرمایه‌گذاری بر پژوهش‌های روش‌شناختی قوی در این حوزه، گامی ضروری برای توسعه شواهد علمی و کاربرد گسترده‌تر این رویکرد ارزشمند در مراکز بالینی و مشاوره خواهد بود.

Reference

- James W. The varieties of religious experience : A study in human nature. New York : Longmans, Green & Co; 1903.
- Janbozorgi M. Meditation and Self-Awareness : A Path Toward Inner Balance. Tehran : Ma'navi Publications; 2022. [Persian]
- Koenig HG. Religion, spirituality, and health : The research and clinical implications. ISRN Psychiatry. 2012;2012:278730.
- Mohammadi Reyshahri M. God-Oriented Multidimensional Spiritual Psychotherapy : Foundations, Principles, and Techniques. Qom : Dar Al-Hadith Scientific and Cultural Institute; 2006. [Persian]
- Javadi Amoli A. The Status of Reason in the Framework of Religious Knowledge. Qom : Esra Publications; 2004. [Persian]
- Janbozorgi M. The effectiveness of God-oriented multidimensional spiritual therapy in reducing symptoms of anxiety and depression. Journal of Clinical Psychology. 2018;9(3):25-38. [Persian]
- Janbozorgi M. Principles of multidimensional spiritual psychotherapy. Islamic Psychological Research. 2016;1(1):9-45. [Persian]
- Janbozorgi M, Seyedmohammad Gharavi M. Principles of Psychotherapy and Counseling : An Islamic Approach. Tehran : SAMT Publications and the Research Institute of Hawzah and University; 2016. [Persian]
- Pargament KI. The psychology of religion and coping : Theory, research, practice. 2nd ed. New York : Guilford Press; 2013.
- Janbozorgi M. Multidimensional Spiritual Therapy : A God-Oriented Approach to Counseling and Psychotherapy (Techniques and Treatment Program). Qom : Research Institute of Hawzah and University; 2024. [Persian]
- Seligman MEP. Flourish : A visionary new understanding of happiness and well-being. New York : Simon & Schuster; 2011.
- Davidson RJ. The emotional life of your brain. New York : Penguin; 2012.
- Ansari H, Janbozorgi M. Relationship between self-concept and God-concept in religious (spiritual) therapy of mental disorders. Islam and Psychology Studies. 2016;10(19):119-134. [Persian]
- Janbozorgi M. God-Oriented Janbozorgi Approach : Spiritual Therapy in the Modern Era. Tehran : Elm o Farhang Publications; 2023. [Persian]
- Frankl VE. Man's search for meaning. New York : Simon & Schuster; 1985.
- Pargament KI. Spirituality integration psychotherapy. New York : Guilford Press; 2011.
- Miller L. The spiritual child. New York : St. Martin's Press; 2017.
- Janbozorgi M. Spiritual Crises and Personality Transformation. Tehran : Roshd Publications; 2023. [Persian]
- Janbozorgi M. Spiritual action activation in multidimensional spiritual psychotherapy and its effectiveness in reducing psychological problems among anxious clients. Islamic Psychological Research. 2016;2(3):8-39. [Persian]
- Rouhani M, Janbozorgi M, Ahmadi H, Belyad MR. Effectiveness of the short-term multidimensional spiritual therapy (SMP) model in reducing depressive symptoms. Islam and Psychology Studies. 2018;12(22):133-152. [Persian]
- Nikouei F, Oraki M, Janbozorgi M, Alipour A. Comparison of the effectiveness of stress inoculation training-based cognitive behavioral therapy and God-oriented multidimensional spiritual therapy on heart rate psychophysiological coherence and depression in patients undergoing coronary artery bypass graft surgery. Cardiovascular Nursing Journal. 2021;9(1):78-89. [Persian]
- Nikouei F, Janbozorgi M. Effectiveness of multidimensional spiritual therapy on anxiety in patients after coronary artery bypass surgery. Positive Psychology Research Journal. 2022;8(4):37-54. [Persian]
- Faraji F, Nouhi S, Piadekouhsar A, Janbozorgi M. Effectiveness of God-oriented multidimensional spiritual therapy on symptoms of mental disorders and post-traumatic stress disorder. Quarterly Journal of Assessment and Research in Counseling and Psychology. 2022;7(3):1-16. [Persian]
- Janbozorgi M, et al. Effect of multidimensional spiritual therapy on improving PTSD symptoms in patients with post-traumatic stress disorder. Journal of Psychotherapy and Spirituality. 2022;12(4):67-78. [Persian]
- Sharahi F, Janbozorgi M. The effectiveness of God oriented spiritual multidimensional psychotherapy on obsessive-

- compulsive disorder. *Int J Behav Sci*. 2021;15(2):87-94.
26. Molaei-Zarandi H, Dartaj F. Effect of spirituality-based therapy on reducing the tendency toward substance use. *Cognitive Analytical Psychology*. 2019;10(36):79-90. [Persian]
27. Hosseini Semnani S, Janbozorgi M, Ansari H, Shataryan Mohammadi M. Effectiveness of an intervention protocol based on multidimensional spiritual therapy in reducing narcissistic symptoms and improving personality functioning in narcissistic personality disorder. *Islam and Psychology Studies*. 2024. [Persian] (In Press)
28. Janbozorgi M, Nouri H, Heydarizadeh JB, Nazari A, Janbozorgi M. Effectiveness of God-oriented spiritual therapy and non-spiritual therapies in managing stress related to the COVID-19 pandemic. *Clinical Psychology and Personality*. 2021;18(1):201-214. [Persian]
29. Kabat-Zinn J. Full catastrophe living : Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness. Rev ed. New York : Bantam Books; 2013

GOD Oriented Spiritual Multidimensional Psychotherapy: Concepts and Applications

Zakieh Pakrouh¹, Seyedeh Soleil Ziaee^{2*}, Masoud Janbozorgi³

Abstract

Introduction and Aim: God-Oriented Multidimensional Spiritual Psychotherapy (G-O-SMP) is a novel psychotherapeutic approach with a central focus on the spiritual dimension. Numerous studies have supported its effectiveness across a range of psychological disorders; however, no comprehensive review has yet systematically integrated its concepts, applications, and research gaps. The aim of this study was to conduct a comprehensive review of the literature on G-O-SMP in order to describe its theoretical foundations and therapeutic applications and to identify future research directions.

Methods: This study was conducted as a narrative review. A systematic search was performed in PubMed, Google Scholar, ScienceDirect, and ProQuest using relevant keywords including “multidimensional spiritual therapy,” “God-oriented,” and “Janbozorgi.” All relevant studies were retrieved without time restrictions. After removing duplicates, the full texts of the selected articles were reviewed and analyzed.

Results: Considerable evidence supports the effectiveness of G-O-SMP in both clinical and non-clinical domains. This therapeutic approach is grounded in key concepts such as “God-concept,” “dual-dimensional human nature (material and spiritual),” and “four domains of cognition (origin, self, existence, and afterlife).” Findings indicate that this approach is effective in reducing symptoms of anxiety disorders, depression, PTSD, obsessive-compulsive disorder, and substance use disorders, while improving quality of life and psychological-spiritual well-being. The main mechanisms of action include monotheistic feedback processing, activation of natural reasoning, and internal self-regulation.

Conclusion: G-O-SMP is a comprehensive and culturally adapted therapeutic approach emphasizing a correct God-concept, which can be applied as either a primary or complementary intervention across a wide range of psychological disorders. However, further rigorous research, including randomized controlled trials and longitudinal studies, is needed to examine its long-term effects and to compare its efficacy with other spiritual-based therapies.

Keywords: Multidimensional spiritual therapy; psychotherapy; spirituality; God-oriented; narrative review.

1. PhD Student of Psychology, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

2. *Corresponding Author: Assistant Professor of Clinical Psychology, Department of Islamic Education, Institute for Islamic Studies in Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

3. Professor of Psychology, Research Institute of Hawzah & University, Qom, Iran.